

A kötet a csendes befogadás gyakorlatát a *hészükhia* nyomán vázolja fel. Az ortodox hagyományban a hészükhia (*hészchia, iszibia*) „a nyugalom, belső béke, lélek csendje, zavaró mozzanatok hiánya”. A befogadó mint *hészükhanta*, elsajátítva a csend és a hallgatás erényeit, belső útra indul. Útja során mindvégig a beszéd és a beszédétől való tartózkodás „közöttiségében” mozog. Mozgása közben állandó készenlétben „áll”: így egyszerre jellemzi „aktív passzivitás és passzív aktivitás”. Az útonlét számára nem előre-haladás, hanem a „várakozás” egy formája. A találkozás pillanatai is ebben az örök-sodró mozgásban lehetőségek. A találkozás pillanata nem megérkezés, nem megpihenés; inkább a másik felé való megnyílás, odafigyelés. A befogadó odaforduló csendjében egybefonódik *silentium* (a hallgatás gyakorlata) és *taciturnitas* (a hallgatás belső magatartása). A befogadó így válik képessé a „teremtő hallgatásra”. A csendes befogadás: egy misztikus élmény és egy esztétikai tapasztalat eseményszerű összefonódása. „A csendes találkozás: út, mozgás, kutatás, folyamatos hullámzás és meg-nem-érkezés, így állandó találkozás a csennel, mások csendjével és a műalkotás néma birodalmával.”

DARIDA VERONIKA

(*Vigilia Kiadó, Budapest, 2006,*
146 oldal, 1100 Ft)

JOHN PERKINS:

Egy gazdasági bérgyilkos vallomásai

A „globalizáció” legalább olyan sokat használt divatszó, mint a „poszt-modern”, s ha az általa takart jelenségek és tendenciák talán kevésbé széttartóak is, megítélésük hasonlóképpen ellentmondásos. De tekintsük bár valamiféle evilági üdvtörténet végső állomásának, vagy ellenkezőleg, magának a nagybetűs Rossznak (a helyes „megoldás”, mint általában, nyilván ezúttal is a két véglet között található), azt az egyet senki sem vitatja, hogy a globalizáció hatásai alól egyre kevésbé vonhatjuk ki magunkat. Ha pedig ez így van, nem árt tisztába jönnünk annak természetével; ehhez járulhat hozzá John Perkins könyve, mely vérbeli *bestseller*ként sokakhoz eljuttathatja a külsőségek alapján vártnál jóval összetettebb és elgondolkodtatóbb üzenetét.

A vallomás egzotikus helyszínekre repíti olvasóját: Indonéziába, Ecuadorba, Panamába, ahol Perkins egy nemzetközi nagyvállalat alkalmazottjaként teljesít szolgálatot. Feladata, hogy ügyesen manipulált közgazdasági előrejelzések segítségével jelentős hitelek felvételére sarkallja az adott országok döntéshozóit, s ezen összegeket amerikai érdekeltségű cégek beruházásaiba kanalizálja. Mivel a hitelek gyakorla-

tilag visszafizethetetlenek, a kisze-melt térségek végletesen kiszolgáltatottá válnak nagylelkű támogatóik (ízlés szerint: a „globális tőke”) mohóságának. A „gazdasági bérgyilkosok” így egyetlen puskalövés nélkül érik el céljukat, a nemzetállami korlátok lebontását a *korporatokrácia* (a multinacionális vállalatok és pénzintézetek) gyarmatosító törekvései előtt – kell-e ennél több egy jó kis összeesküvés-elmélethez?

A „megtért” Perkins azonban (nézőpont kérdése, hogy sajnos vagy szerencsére) határozottan nem összeesküvés-elméletekben utazik: „az előttünk tornyosuló problémák nem rosszindulatú intézmények működéséből erednek, hanem a gazdasági fejlődésről alkotott hibás nézeteinkből”. A nemzetközi nagyvállalatok mindent bekebelező működési mechanizmusa mögött egy szűk csoport tudatos szándékait keresni olyan, mintha egy színházi előadás végén azt próbálnánk meg leleplezni, melyik páholy mélyéről irányítják a vastapsot. A Perkins által belülről megtapasztalt, sőt tevőlegesen is alakított folyamat inkább lokális érdekek szinkronizációjának eredménye, melyek közös nevezője „egy elmélet, amelyet szentírásként fogadunk el: hogy a gazdasági növekedés az emberiség hasznára van, és minél nagyobb a növekedés, annál széle-

sebb körben érezhetőek az előnyei. Ebből a felfogásból az is következik, hogy [...] a peremvidékeken élők [...] felhasználhatók, kizsákmányolhatók a növekedés érdekében.”

A könyv e végzetesen téves felfogás hatásos kritikája; erejét, szemben bármiféle teoretikus kifejtéssel, a vallomás személyességéből meríti. Az önigazolás, önfelmentés igénye fel-felbukkan ugyan a kötet lapjain, de voltaképpen ez is része a történet-

nek: a szerzőnek ugyanis nemcsak a gazdasági növekedés mindenhatóságába vetett hitével kell leszámolnia, hanem saját cinizmusával is (lemondva egyúttal a munkája által kínált anyagi előnyökről). Ebben a nagyvállalatok tevékenysége által veszélyeztetett népek és kultúrák képviselői vannak segítségére: a velük való találkozások során feltárul mindaz a mérhetetlen pusztítás, amellyel a harmadik világ nyersanyag- és munkaerőforrásainak kiaknázása jár. A „rendszerből” való kilépés története már önmagában is fordulatokban gazdag olvasmány – jó lenne, ha pusztá fikcióként olvashatnánk.

Persze mindenki maga dönti el, hajlandó-e hinni Perkinsnek. A magyar olvasó mindenesetre sajnálatosan sok ismerős részletre bukkanhat a kötetet forgatva. S ha valaki eddig nem érzett volna némi gyanakvást a *mainstream* közgazdaságtan és an-

nak legelkötelezettebb hívei iránt, az *Egy gazdasági bérgyilkos vallomásai* elolvasása után garantáltan fog. Ami feltehetően nem kizárólag a szerző hibája.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Deák Éva, Ráció Kiadó, Budapest, 2006, 264 oldal, 2850 Ft)

Túlterhelt demokrácia **Alkotmányos és kormányzati** **alapszerkezetünk**

Már a könyv borítója is allegorikus. Borús, felhős égbolt háttere előtt Törvényhozásunk épületének kupolája állványszerkezettel feldúcolva, „mely ápol és eltakar”. A *túlterhelt-ség* mellett talán nem túlzás kiolvasni még egy sugalmazott üzenetet a képből: *átalakítás alatt*.

Az öt különböző világlátású szerző egymástól független írásai legfeljebb indirekt módon reflektálnak egymásra. A tanulmányok még 2006 tavaszán készültek, de tagadhatatlan, hogy az őszi események után egy újabb olvasatot nyertek (amit azóta más fórumokon a szerzők maguk is alátámasztottak).

Mindegyik írás két téma köré csúcsosodva igyekszik felvázolni a feltételezett problémákra adandó javaslatokat. Bevezetésük a rendszer-váltáskor lefektetett alkotmányos

rendszer pilléreiről szól, s némi átfedésekkel ugyan, mégis eltérő diagnózisokat olvashatunk. A második részben pedig az explicit megoldási javaslatok találhatók.

A könyv a tudományos műveket olvasókon túl a szélesebb publikumnak is bátran ajánlható, például azok számára, akik az alkotmányos keretek változásában kutatják az elixírt az ország gondjaira, bajaira. Persze varázsigékre, mantrákra, melyeket bajsunk alatt elmormolhatnánk, vagy akár mágikus rigmusokra, melyeket a betegre ráolvashatnánk, nem lelünk a tanulmánykötet sorai között. Sokkal profánabb terminusokat járnak körül a társadalomtudósok, mint prezidencialisizálódás, pártokrácia, vezérdemokrácia, kancellári kormányzás stb. A továbbiakban – ha még nem sikerült volna a kedves Olvasó érdeklődését felcsigáznai – a szerzők különböző terápiás javaslatainak velejét reprezentálom távirati stílusban.

Az első írás Körösiényi Andrásé, aki a magyar mellett az angolszász politikai rendszerek szakavatott ismerőjeként összességében mérsékelt változásokat tartana lehetségesnek. A konkrét elképzelésein túl filozófiájának központi eleme mégis éppen az, hogy kevésbé hisz a tervezőasztal mellett született mérnöki munkának, a messianisztikus elképzeléseknek, melyek a megváltás ígérét hordozzák.

Lengyel László a központival szemben inkább az önkormányzati